

На наш погляд, сьогоднішні студенти, майбутні актори дещо пасивно ставляться до процесу формування професійного спілкування, помилково вважаючи, що воно сформується само собою. Одночасно з роботою над вдосконаленням зовнішньої та внутрішньої виконавської техніки, педагогу необхідно працювати над вихованням у студентів наступних якостей:

- прагнення зміцнювати в собі позитивного ставлення до професії актора;
- уміння створювати умови для партнерства і діалогу, що забезпечує рівність позицій всіх учасників навчального процесу та сприяє створенню творчої атмосфери;
- здатність до рольової гри;
- дотримання принципу персональної відповідальності за допущені помилки що стимулює активність студентів у відстоюванні власної авторської позиції.
- впевненості у необхідності стабільної роботи над собою протягом усього творчого життя, а не лише в період навчання; бажання постійного пошуку нових методів, спрямованих на розвиток професійного спілкування та власних творчих можливостей;
- необхідності взаємозв'язку з викладачем, взаємодовіри під час навчання та в процесі професійної діяльності.

Ці якості, на наш погляд, зроблять процес формування професійного спілкування майбутнього актора більш якісним і продуктивним, допоможуть виховати активну творчу особистість, що разом з роботою над неперервним процесом самовдосконалення, буде спрямовувати енергію на пошук шляхів до нових форм органічного існування на сценічному майданчику, форм взаємодії з партнером, з глядачем, адже професійне спілкування є для актора однією з основних професійних характеристик, яка визначає якісний рівень його виконавської майстерності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кан-Калик В.А. Грамматика общения / В.А. Кан-Калик. – М. : Роспедагентство, 1995. – 108 с.
2. Леонтьев А.А. Психология общения / А.А. Леонтьев. – М. : Смысл, 1997. – 511 с.
3. Локарева Г.В. Художньо-естетична інформація в підготовці соціального педагога до професійного спілкування: теорія та практика: Монографія / Г.В. Локарева. – Запоріжжя : ЗНУ, 2007. – 376 с.
4. Немирович-Данченко В.И. Театральное наследие / В.И. Немирович-Данченко. – М. : Искусство, 1952. – 208 с.
5. Станиславский К.С. Работа актера над собой / К.С. Станиславский. – М. : Искусство, 1955.
6. Ушинский К.Д. Сочинения / К.Д. Ушинский. – М. : Изд-во Акад. пед. наук РСФСР, 1948.

УДК [37.013.42:371.124]:82-34

НАВЧАЛЬНИЙ КУРС «ОСНОВИ КАЗКОТЕРАПІЇ» В СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Філь О. В., к.пед.н., ст. викладач

Запорізький національний університет

У статті розкрито досвід підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання методу казкотерапії в рамках курсу «Основи казкотерапії». Він дає змогу поєднати засвоєння майбутніми фахівцями знань з формуванням необхідних умінь, розвитком професійно важливих якостей та відпрацюванням функціонально-рольового потенціалу.

Ключові слова: казкотерапія, соціальний педагог, підготовка, готовність, методи навчання, форми навчання.

Филь Е.В. УЧЕБНЫЙ КУРС «ОСНОВЫ СКАЗКОТЕРАПИИ» В СТРУКТУРЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье раскрыт опыт подготовки будущих социальных педагогов к использованию метода сказкотерапии в рамках курса «Основы сказкотерапии». Он дает возможность объединить усвоение

будущими специалистами знаний с формированием необходимых умений, развитием профессионально важных качеств и отработкой функционально-ролевого потенциала.

Ключевые слова: сказкотерапия, социальный педагог, подготовка, готовность, методы обучения, формы обучения.

Fil' H.V. TRAINING COURSE «BASICS OF FAIRY-TALE THERAPY» IN THE STRUCTURE OF PROFESSIONAL EDUCATION OF FUTURE SOCIAL PEDAGOGUES / Zaporizhzhya national university, Ukraine.

The article describes the experience of training of future social pedagogues to use the method of fairy-tale therapy in the course "Basics of Fairy-tale Therapy." This course makes it possible to combine the equipment of future specialists with knowledge together with formation of the necessary skills, development of professionally important qualities and working-out of a functional-role capacity.

Key words: fairy-tale therapy, social pedagogue, training, readiness, educational methods, forms of training.

У сучасних складних суспільних умовах все більше розширюється коло проблем, які потребують соціально-педагогічного вирішення. Це духовна деградація, несприятливий соціальний досвід, втрата ціннісних орієнтацій, деформація відносин у суспільстві та родині. Унікальним методом вирішення зазначених проблем є метод казкотерапії. Його використання дає змогу безпосередньо впливати на емоційно-почуттєву сферу особистості, змінювати моделі поведінки, актуалізувати приховані ресурсні можливості. Дієвість казкотерапії порівняно з іншими інноваціями виявляється в багатоваріативному функціонально-змістовому потенціалі, відсутності протипоказань для роботи з різними категоріями клієнтів, в етнічній близькості та природовідповідності українському менталітету. Використання методу казкотерапії на професійному рівні вимагає спеціальної підготовки кваліфікованих соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу.

Слід зазначити, що проблема організації професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до різних аспектів фахової діяльності знайшла своє вирішення в дослідженнях таких науковців, як Н. Заверико, І. Зверева, А. Капська, О. Лещенко, Г. Локарева, Ю. Мацкевич, Л. Міщик, В. Поліщук, О. Пономаренко, В. Сидоров, С. Харченко, Є. Холостова та ін. Питання практики застосування казкотерапії в психолого-педагогічній роботі розкриті в наукових працях О. Бреусенка-Кузнецова, І. Вачкова, А. Гнезділова, Т. Грабенко, О. Деркач, Р. Єфімкіної, Т. Зінкевич-Євстигнєвої, Д. Кудзілова, О. Плетки, О. Прудіус, Н. Радіної, Н. Сакович, Д. Соколова, І. Стішенок, О. Тихонової та ін.

На доцільність застосування казкотерапії в професійній діяльності соціального педагога вказують О. Бреусенко-Кузнецов, О. Деркач, О. Іванівська, А. Капська, С. Савченко, Н. Шкаріна та ін., які розглядають казку як засіб соціалізації особистості.

Проте, незважаючи на значний інтерес науковців до питань професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання нових форм і методів роботи з клієнтом (зокрема, казкотерапії), проблема формування їх готовності до цієї діяльності є, на нашу думку, недостатньо розробленою і потребує теоретичного обґрунтування та практичного вирішення.

Відповідно до цього, метою нашої статті є висвітлення досвіду підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання методу казкотерапії в рамках курсу «Основи казкотерапії» в Запорізькому національному університеті.

Зазначимо, що курс «Основи казкотерапії» є складовою частиною комплексної чотирирічної методики підготовки майбутніх соціальних педагогів до використання казкотерапії в професійній діяльності [1]. Його особливістю є інтеграційний та аналітичний характер, оскільки він спирається на цілий комплекс інших дисциплін, що входять до системи підготовки спеціаліста із соціальної педагогіки. Вивчення курсу дає можливість сформулювати глибокі теоретичні знання з використання методу казкотерапії в соціально-педагогічній діяльності та вміння застосовувати казкотерапевтичні методики й техніки в роботі з різними категоріями клієнтів соціального педагога, а також самостійно розробляти казкотерапевтичні програми.

Курс «Основи казкотерапії» належить до циклу самостійного вибору вишу за напрямом підготовки «Педагогічна освіта». Програма з курсу відповідає навчальним та робочим планам професійної підготовки соціального педагога (табл.1).

Мета курсу полягає у формуванні готовності майбутніх соціальних педагогів до використання казкотерапії в професійній діяльності.

У процесі вивчення курсу студенти мають:

- 1) ознайомитися з сутністю та особливостями методу казкотерапії;
- 2) оволодіти основними вміннями застосування методу казкотерапії в роботі з різними категоріями клієнтів соціального педагога;
- 3) розвинути індивідуальні професійно важливі якості, необхідні як для ефективного виконання професійних обов'язків майбутніх соціальних педагогів, так і для всебічного розвитку особистості самого спеціаліста;

- 4) сформувати функціонально-рольову готовність до використання методу казкотерапії, яка передбачає виконання професійних ролей «дослідник-аналітик», «посередник», «учасник спільної діяльності», «соціальний терапевт» та «професіонал».

Таблиця 1 – Календарно-тематичний план навчальної дисципліни «Основи казкотерапії»

№ теми	Змістовні компоненти курсу	Денне відділення			Заочне відділення		
		Разом	Лекції	Практ.	Разом	Лекції	Практ.
МОДУЛЬ I. Теоретичні основи використання методу казкотерапії							
1.	Мета, предмет та завдання вивчення курсу	2	2		1	1	
2.	Роль та місце казки в народній педагогіці	2		2			
3.	Особливості дослідження казки в психолого-педагогічній науці	4	4		1	1	
4.	Етапи розвитку казкотерапії	2	2				
5.	Функції та завдання казкотерапії	4		4			
6.	Форми роботи з казками	10	6	4	3	1	2
МОДУЛЬ II. Особливості практичного використання методу казкотерапії в професійній діяльності соціального педагога							
7.	Соціально-педагогічний потенціал казкотерапії	8	4	4	1	1	
8.	Діагностичний потенціал казкотерапії	10	6	4	4	2	2
9.	Корекційно-розвиваючі та терапевтичні можливості методу казкотерапії	8	4	4	4	2	2
10.	Розробка комплексної казкотерапевтичної програми	6		6	2		2
УСЬОГО ГОДИН:		56	28	28	16	8	8

Реалізація окреслених завдань у процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи казкотерапії» дозволить студентам:

- ✓ **отримати знання** з історії дослідження та застосування казки в рамках психолого-педагогічної науки; виникнення та етапів розвитку казкотерапії; функцій казкотерапії; можливостей та сфер застосування казкотерапії в соціально-педагогічній практиці; напрямків казкотерапії, форм роботи з казками; особливостей застосування казкотерапевтичних технік із різними типами клієнтів;
- ✓ **оволодіти** необхідним набором казкотерапевтичних технік (інструментарієм) виховання, діагностики, корекції та розвитку особистості клієнта;
- ✓ **сформувати вміння** визначати найбільш ефективні способи вирішення соціально-педагогічної задачі; обґрунтовувати доцільність застосування методу казкотерапії для вирішення конкретної соціально-педагогічної задачі; оцінювати ресурсні можливості клієнта та оптимально задіяти та розвивати його творчий потенціал у процесі використання казкотерапії; застосовувати казкотерапевтичні техніки, адекватні проблемі клієнта (групи); кваліфіковано й методично правильно користуватися казкотерапевтичним інструментарієм;
- ✓ **засвоїти основні поняття курсу:** казка, метафора, міф, казкотерапія, виховання, діагностика, корекція, розвиток, творчий потенціал особистості, самореалізація, самоактуалізація, ресурсний потенціал особистості, «внутрішня дитина».

Програма курсу «Основи казкотерапії» розрахована на 108 годин, з них: 28 год. – лекції, 28 год. – практичні заняття, 26 год. – самостійна робота, 26 год. – індивідуальна робота.

Курс «Основи казкотерапії» розроблений за вимогами кредитно-модульної системи навчання і складається з двох навчальних модулів.

Модуль 1. Теоретичні основи використання методу казкотерапії

Тема 1: Мета, предмет та завдання вивчення курсу. Поняття казкотерапії. Мета вивчення курсу Основи казкотерапії. Предмет та завдання курсу. Значення курсу Основи казкотерапії в системі підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності.

Основні поняття теми: казка, казкотерапія, «внутрішня дитина», діагностика, виховання, корекція, розвиток, терапія, соціальний педагог, професійна підготовка.

Тема 2: Роль та місце казки в народній педагогіці. Феномен усної народної творчості. Визначення казки, притчі, легенди, історії. Співвідношення казки та міфу. Характерні риси казки. Види та жанри казок. Роль казки в народній педагогіці.

Основні поняття теми: усна народна творчість, казка, притча, легенда, історія, міф, види казок, жанри казок, народна педагогіка.

Тема 3: Особливості дослідження казки у психолого-педагогічній науці. Особливості лінгвістичного дослідження чарівних казок В. Я. Пропом. Дослідження казки в контексті психологічної науки. Особливості юнгіанського аналізу казок. Роль і місце казки у виховному процесі. Механізми впливу чарівних казок.

Основні поняття теми: лінгвістичне дослідження, чарівна казка, юнгіанський аналіз, архетип, ритуал, ініціація, сказитель, біхевіоризм, гіпнотична школа, трансактний аналіз, рольова взаємодія.

Тема 4: Етапи розвитку казкотерапії. Етапи розвитку казкотерапії. Класифікація казок у контексті методу казкотерапії. Роль метафори в казкотерапії.

Основні поняття теми: казка, казкотерапія, метафора, метафоричність мови, терапевтична метафора, терапевтична казка, психологічна казка, психокорекційна казка, медитативна казка.

Тема 5: Функції та завдання казкотерапії. Функції казки в контексті методу казкотерапії. Завдання казкотерапії. Сфери застосування казкотерапії.

Основні поняття теми: казкотерапія, функції казки, діагностика, корекція, профілактика, прогностика, терапія, завдання казкотерапії.

Тема 6: Форми роботи з казками. Розповідання казок. Створення казок. Аналіз казок. Малювання казок. Інсценізація казок. Медитації на казку. Казкова імідж-терапія.

Основні поняття теми: творча активність, дописування казок, переписування казок, аналіз, медитація, імідж-терапія, проєктивна діагностика, драматизація, інсценізація.

Модуль 2. Особливості практичного використання методу казкотерапії у професійній діяльності соціального педагога

Тема 1: Соціально-педагогічний потенціал казкотерапії. Реалізація функцій казкотерапії в професійній діяльності соціального педагога. Особливості казкотерапевтичної роботи з різними типами клієнтів соціального педагога. Індивідуальна та групова казкотерапія.

Основні поняття теми: соціальна педагогіка, функції соціального педагога, типи клієнтів соціального педагога, індивідуальна казкотерапія, групова казкотерапія, групова динаміка.

Тема 2: Діагностичний потенціал казкотерапії. Особливості застосування казки для діагностики проблеми клієнта соціального педагога. Проєктивна графічна діагностика із використанням казки. Особливості проєктивної вербальної діагностики в казкотерапії.

Основні поняття теми: діагностика, казкотерапевтична діагностика, проєктивна діагностика, графічна проєктивна діагностика, вербальна проєктивна діагностика, ресурсний потенціал.

Тема 3: Корекційно-розвиваючі та терапевтичні можливості методу казкотерапії. Огляд існуючих корекційно-розвиваючих і терапевтичних програм. Особливості використання казки як засобу корекції, розвитку та терапії в роботі з різними категоріями клієнтів соціального педагога.

Основні поняття теми: корекція, розвиток, терапія, клієнти соціального педагога.

Тема 4: Розробка комплексної казкотерапевтичної програми. Визначення та конкретизація проблеми клієнта. Постановка цілей та завдань роботи з клієнтом. Розробка орієнтовного плану роботи з клієнтом. Аналіз отриманих результатів та ефективності використання методу казкотерапії в роботі з клієнтом.

Основні поняття теми: казкотерапевтична програма, казкотерапевтична діагностика, корекція, розвиток, терапія, прогнозування та профілактика, клієнт соціального педагога.

Більшість лекційних занять у програмі курсу зосереджені в першому змістовому модулі «Теоретичні основи використання методу казкотерапії», другий змістовий модуль присвячений аналізу особливостей практичного використання методу казкотерапії в професійній діяльності соціального педагога і складається переважно з практичних занять. Лекційна ж форма навчання реалізується в цьому модулі в основному у вигляді коротких лекційних повідомлень, метою яких є теоретичне пояснення й обґрунтування практичних завдань і тренінгових вправ. Під час викладання теоретичного матеріалу у формі лекції ми пропонуємо використовувати такі методи активізації роботи студентів, як проблемні запитання, приклади, дискусії тощо.

На практичних заняттях з курсу «Основи казкотерапії» майбутні соціальні педагоги мають виконувати різні завдання та вправи, представляти результати самостійної роботи й виступати з повідомленнями. Практичні аудиторні завдання та вправи спрямовані як на розвиток умінь використання казкотерапевтичних методик і технік, так і на розвиток особистісних професійно важливих якостей майбутніх фахівців. При розробці практичних завдань ми спиралися на праці Д. Вагапової, Т. Зінкевич-Євстигнєєвої, Д. Кудзілова, Дж. Родарі. Це, зокрема, такі вправи, як: створення казки на основі одного слова, створення казки на основі «помилки», казка на новий лад, написання власної казки та ін. Позааудиторна самостійна робота студентів з оволодіння методом казкотерапії представлена цілим рядом варіативних завдань, спрямованих як на відпрацювання умінь використання казкотерапевтичних методик і технік, так і на узагальнення й систематизацію отриманих знань. До кожного завдання нами подані окремі методичні рекомендації з особливостей його проведення та аналізу [2].

Для організації індивідуальної роботи студентів нами були розроблені різні за складністю індивідуальні завдання (далі – ІДЗ) творчо-пошукового та дослідного характеру. Студенти мають змогу самостійно обрати для виконання одне або декілька завдань з урахуванням того, що загальна сума балів за виконану роботу не має перевищувати 20.

ІДЗ №1. Передбачає адаптування студентом існуючої казкотерапевтичної методики для соціально-педагогічної діяльності та оцінюється в 10 балів. Робота проводиться на основі матеріалів лекцій та практичних занять з курсу «Основи казкотерапії», а також самостійного вивчення літератури.

Програма має складатися з таких частин:

- підбір казкотерапевтичної методики – 1 бал;
- виділення можливих функцій використання обраної методики в соціально-педагогічному контексті – 1 бал;
- виділення груп клієнтів соціального педагога та окреслення проблематики, у вирішенні якої використання обраної методики буде найбільш доцільним, постановка цілей та завдань роботи – 2 бали;
- власне адаптування обраної методики для конкретної групи клієнтів, чи для вирішення певної соціально-педагогічної проблеми – 5 балів;
- прогнозування ефективності використання обраної методики в роботі з клієнтом чи групою – 1 бал.

ІДЗ №2. Створення «портрета» соціального педагога казкотерапевта. Робота передбачає дві форми: групову та індивідуальну, і складається з двох частин: створення колажу, його описання (у вигляді есе) та представлення. Виконане завдання оцінюється в 10 балів.

Вимоги до виконання.

1) Наявність колажу:

- висвітлення всіх частин «портрета» – 4 бали;
- естетичність виконання – 1 бал.

2) Наявність есе:

- грамотний опис компонентів «портрета» – 4 бали.

3) Представлення роботи із обов'язковими висновками аудиторії – 1 бал.

Частини «портрета», обов'язкові для висвітлення:

- професійно-діяльна (наявність необхідних знань, сформованість умінь роботи з клієнтом із застосуванням методу казкотерапії);
- індивідуально-особистісна (сформованість особистісних якостей, необхідних для ефективного використання методу казкотерапії в професійній діяльності);
- функціонально-рольова (реалізація соціальним педагогом власного функціонально-рольового потенціалу при використанні методу казкотерапії);
- креативно-адаптивна (реалізація творчого підходу до використання методу казкотерапії у професійній соціально-педагогічній діяльності).

ІДЗ №3. Передбачає розробку студентом казкотерапевтичної програми, яка може використовуватись соціальним педагогом у майбутній професійній діяльності. Програма створюється на основі матеріалів

лекцій та практичних занять з курсу «Основи казкотерапії», а також самостійного вивчення літератури, та оцінюється в 20 балів.

Програма має складатися із таких частин:

- вибір проблематики та групи клієнтів, на роботу з якими спрямована програма, – 1 бал;
- грамотна постановка цілей та завдань роботи – 2 бали;
- підбір необхідних казкотерапевтичних методик з урахуванням мети та завдань роботи – 4 бали;
- розробка орієнтовного плану роботи з клієнтом чи групою – 8 балів;
- аналіз отриманих результатів та прогнозування ефективності її використання в роботі з клієнтом чи групою – 5 балів.

Обов'язковою умовою створення програми є те, що майбутні фахівці мають використати в ній декілька логічно зв'язаних казкотерапевтичних методик різного спрямування (діагностичну, корекційну, терапевтичну, виховну тощо). Для обговорення результатів виконаного завдання можна використовувати форму круглого столу, метою якого є представлення розроблених програм та їх попередній аналіз. Обов'язковим пунктом звітування має бути відзначення труднощів, які виникали в процесі розробки, а також шляхів їх подолання. Формат круглого столу при такому обговоренні дає змогу почути якомога більше думок з приводу тієї чи іншої програми, а також отримати цінні поради щодо подолання труднощів у її розробці, адже при першому виконанні такого завдання студенти можуть стикатися з такими типовими труднощами, як невміння комбінувати методики й техніки в логічну послідовність, невміння спрогнозувати час проведення кожної методики та її ефективність тощо.

Щодо контролю навчальних досягнень студентів під час вивчення курсу «Основи казкотерапії», ми можемо виділити такі його види:

- поточний самоконтроль (реалізується майбутніми соціальними педагогами самостійно в процесі виконання практичних завдань і не виражається у вигляді оцінки);
- підсумковий самоконтроль (являє собою оцінювання студентом результатів власної діяльності і не відображається у вигляді оцінки);
- поточний взаємоконтроль (виражається у взаємному обговоренні й оцінюванні майбутніми соціальними педагогами виконаних практичних завдань один одного на практичних та семінарських заняттях протягом усього курсу; може супроводжуватися оцінкою або виражатися у вигляді коментарів та зауважень);
- підсумковий взаємоконтроль (реалізується у взаємному оцінюванні майбутніми соціальними педагогами ефективності виконаного індивідуального завдання і виражається у вигляді оцінки, яка враховується викладачем при виставленні залікових балів);
- поточний контроль з боку викладача (полягає в проміжному оцінюванні результатів самостійної діяльності студента і може виражатися у вигляді оцінки чи коментарів, доповнень та зауважень з боку викладача)
- підсумковий контроль з боку викладача відображається в балах, виставлених за результатами складання заліку.

Залікове заняття з курсу «Основи казкотерапії» проводиться у вигляді усного опитування, яке складається з трьох запитань:

- теоретичне питання, спрямоване на перевірку основних понять і знань з дисципліни;
- практико-зорієнтоване питання, яке передбачає пояснення або характеристику окремих казкотерапевтичних методик та технік;
- написання певного виду казки: дидактичної, психокорекційної, психотерапевтичної, медитативної.

Теоретичне питання та практико-зорієнтоване питання оцінюється за показниками повної і вірної відповіді (максимально 5 балів):

5 балів – повна і правильна відповідь,

3–4 бали – правильна але неповна відповідь;

0–2 балів – питання не розкрито, або майже не розкрито.

Написання казки – оцінюється максимально в 10 балів за такими критеріями:

- адекватність написаної казки її виду за отриманим завданням (3 бали),
- дотримання основних правил написання певного виду казки (2 бали);

- обґрунтування можливостей використання написаної казки та видів роботи з нею (5 балів).

Таким чином, заліковий бал за результатами курсу «Основи казкотерапії» максимально об'єктивно відображає рівень засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу. Складовою підсумковою оцінки є бали, які майбутні соціальні педагоги виставляють один одному за результатами взаємоконтролю. Процедура взаємоконтролю полягає в тому, що після відповіді студента на семінарському занятті або після представлення результатів виконання практичної вправи чи завдання він має обрати двох одногрупників, один з яких виступає в ролі критика (тобто робить певні зауваження, доповнення тощо), а інший має дати позитивну характеристику почутому. Кожен з обраних також оголошує ту кількість балів (відповідно до розроблених критеріїв), на яку заслуговує той, хто виступає. Викладач при цьому може заперечити або підтвердити виставлену оцінку, апелюючи до критеріїв, розроблених для кожного практичного завдання. Така форма взаємооцінювання дає змогу не лише отримати максимально об'єктивну оцінку, виражену в балах, а й почути конструктивну критику та похвалу з боку одногрупників і викладача.

Для визначення ефективності викладання дисципліни «Основи казкотерапії» ми вважаємо за доцільне отримання зворотнього зв'язку від студентів у вигляді підсумкового анонімного анкетування наприкінці курсу. Його особливістю є те, що воно передбачає не лише оцінювання якості підбору змісту та особливостей викладання курсу, а й визначення студентом ефективності власної роботи протягом засвоєння дисципліни «Основи казкотерапії», а також внесення пропозицій щодо покращення змісту курсу та методів його викладання і засвоєння (табл. 2).

Таблиця 2 – Підсумкова анкета для оцінювання ефективності викладання дисципліни «Основи казкотерапії»

Запитання	Ступінь оцінювання
1. Оцініть, наскільки мета курсу «Основи казкотерапії» співвідноситься із: Вашою навчальною метою; Вашими професійними інтересами; Вашими особистісними зацікавленнями.	0 1 2 3 4 5 0 1 2 3 4 5 0 1 2 3 4 5
2. Наскільки зміст курсу відповідав Вашим очікуванням?	0 1 2 3 4 5
3. Чи викликала тема курсу інтерес?	0 1 2 3 4 5
4. Назвіть теми занять, які Вам найбільше сподобалися, запам'яталися	
5. Які теми Ви хотіли б розглянути більш докладно?	
6. Як Ви оцінюєте атмосферу та стиль організації занять з курсу?	0 1 2 3 4 5
7. Як Ви оцінюєте загальне матеріально-технічне забезпечення курсу?	0 1 2 3 4 5
8. Як Ви оцінюєте загальний рівень проведення лекційних занять?	0 1 2 3 4 5
9. Як Ви оцінюєте загальний рівень проведення практичних занять?	0 1 2 3 4 5
10. Наскільки курс задовольнив Ваші потреби у: одержанні знань; отриманні інформації; набутті професійних умінь/навичок; розвитку особистісних якостей.	0 1 2 3 4 5 0 1 2 3 4 5 0 1 2 3 4 5 0 1 2 3 4 5
11. Як Ви оцінюєте побудову та структуру курсу?	0 1 2 3 4 5
12. Як Ви оцінюєте загальну кваліфікацію педагога?	0 1 2 3 4 5
13. Як Ви оцінюєте власні навчальні успіхи в: одержанні знань; отриманні інформації; набутті професійних умінь/навичок; розвитку особистісних якостей.	0 1 2 3 4 5 0 1 2 3 4 5 0 1 2 3 4 5 0 1 2 3 4 5
14. Чи задоволені Ви загалом своїми навчальними успіхами?	0 1 2 3 4 5
15. Як Ви оцінюєте власну активність під час аудиторних занять?	0 1 2 3 4 5
16. Як Ви оцінюєте власну активність під час самостійної роботи?	0 1 2 3 4 5
17. Оцініть, наскільки знання та досвід, отримані під час вивчення курсу «Основи казкотерапії», можуть бути корисні у власній професійній діяльності	0 1 2 3 4 5
18. Як Ви оцінюєте вибір та ефективність методів та технологій навчання?	0 1 2 3 4 5
19. Назвіть форми та методи роботи, які вам найбільше сподобалися, запам'яталися	
20. Які форми та методи роботи з казкою Ви вважаєте найбільш доцільними у власній професійній діяльності?	

Примітки: 0 – цілком незадовільно; 1 – незадовільно; 2 – задовільно; 3 – посередньо; 4 – добре; 5 – дуже добре.

Наведемо результати аналізу підсумкового анкетування майбутніх соціальних педагогів Запорізького національного університету наприкінці вивчення курсу «Основи казкотерапії». В опитуванні брали участь 20 студентів однієї навчальної групи. Шляхом аналізу результатів анкетування було визначено, що для 20% студентів мета курсу «Основи казкотерапії» дуже добре співвідноситься із власною навчальною метою; для 35% студентів – із професійними інтересами, і для 45% студентів – із особистісними зацікавленнями.

Для більшості майбутніх соціальних педагогів (89% студентів) зміст курсу повністю відповідав їх очікуванням. Так само для більшості майбутніх фахівців теми, які розглядалися протягом курсу «Основи казкотерапії», викликали інтерес та зацікавлення (67% студентів). Серед тем, які найбільше запам'яталися, майбутні соціальні педагоги відзначали такі: форми роботи з казками (створення та інсценування казок, малювання казок), діагностичний потенціал казкотерапії, терапевтичні можливості методу казкотерапії. Основна частина студентів висловила бажання приділити значну кількість навчального часу тренінговій казкотерапевтичній роботі, що було цілком логічним, адже використання методик на практиці, як правило, цікавіше за їх теоретичне вивчення.

Атмосфера та стиль організації занять з курсу був оцінений загалом позитивно (68% студентів), так само, як і його матеріально-технічне забезпечення (45% студентів). Загальний рівень проведення лекційних занять майбутні соціальні педагоги оцінили «добре» (38% студентів) та «дуже добре» (62% студентів). Загальний рівень проведення практичних занять – так само «добре» (51% студентів) та «дуже добре» (49% студентів). За твердженням майбутніх соціальних педагогів, навчання з курсу «Основи казкотерапії» дало змогу задовольнити потреби в здобутті знань переважно на рівні «добре» (57% студентів); потреби в отриманні інформації – на рівні «дуже добре» (78% студентів); потреби в набутті професійних умінь – на рівні «добре» (76% студентів) і «посередньо» (22% студентів); потреби в розвитку особистісних якостей – на рівні «добре» (87% студентів).

Щодо побудови та структури курсу «Основи казкотерапії», то за результатами підсумкового анкетування більшість майбутніх соціальних педагогів оцінила їх на рівні «дуже добре» (84% студентів). Загальну кваліфікацію педагога було також оцінено досить високо (90% студентів – «дуже добре»). Власні навчальні успіхи в здобутті знань майбутні фахівці оцінили переважно на рівні «добре» (77% студентів) та «посередньо» (14% студентів); успіхи в отриманні інформації – на рівні «добре» (75% студентів) та «дуже добре» (21% студентів); у набутті професійних умінь – на рівні «добре» (84% студентів) та «посередньо» (12% студентів); у розвитку особистісних якостей – на рівні «добре» (67% студентів) та «дуже добре» (33% студентів). Щодо загальної задоволеності своїми навчальними успіхами, то вони знаходилися на рівні «дуже добре» (56% студентів) та «добре» (34% студентів).

На запитання «Як Ви оцінюєте власну активність під час аудиторних занять?» 45% студентів відповіли «добре», а 33% – «дуже добре». Власну активність під час самостійної роботи 42% студентів оцінили «добре», а 25% – «посередньо». Більшість майбутніх соціальних педагогів (73% студентів) відзначили, що здобуті знання та досвід будуть корисними для них у майбутній професійній діяльності. Так само основна частина майбутніх фахівців високо оцінили добір форм та методів навчання (67% студентів). Найбільше студентам запам'яталися такі форми та методи навчання, як тренінг, виконання практичних вправ та завдань, взаємооцінювання, круглий стіл. Щодо форм та методів казкотерапевтичної роботи із клієнтами, то майбутні соціальні педагоги найчастіше визначали такі з них: створення казки, «Карта казкової країни», «Острів скарбів», «Казкові фігурки», тобто ті, які були апробовані на практиці.

Таким чином, вважаємо, що розроблений нами курс «Основи казкотерапії» є важливим засобом формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання методу казкотерапії у професійній діяльності. Він дає змогу поєднати засвоєння майбутніми фахівцями знань з формуванням необхідних умінь, розвитком професійно важливих якостей та відпрацюванням функціонально-рольового потенціалу. Перспективним, на нашу думку, є також розробка та впровадження в освітню практику програм підвищення кваліфікації фахівців соціономічної сфери (соціальних педагогів, соціальних працівників та психологів) за напрямом казкотерапія.

ЛІТЕРАТУРА

1. Філь О. В. Методика формування готовності майбутніх соціальних педагогів до використання методу казкотерапії / О. В. Філь // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки». – Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2009. – № 6. – Ч. 2. – С. 185–187.
2. Філь О. В. Основи казкотерапії: метод. рекомендації для студентів 4 курсу факультету соціальної педагогіки та психології, напрям підготовки «Педагогічна освіта» / Олена Вікторівна Філь. – Запоріжжя: ЗНУ, 2010. – 78 с.